

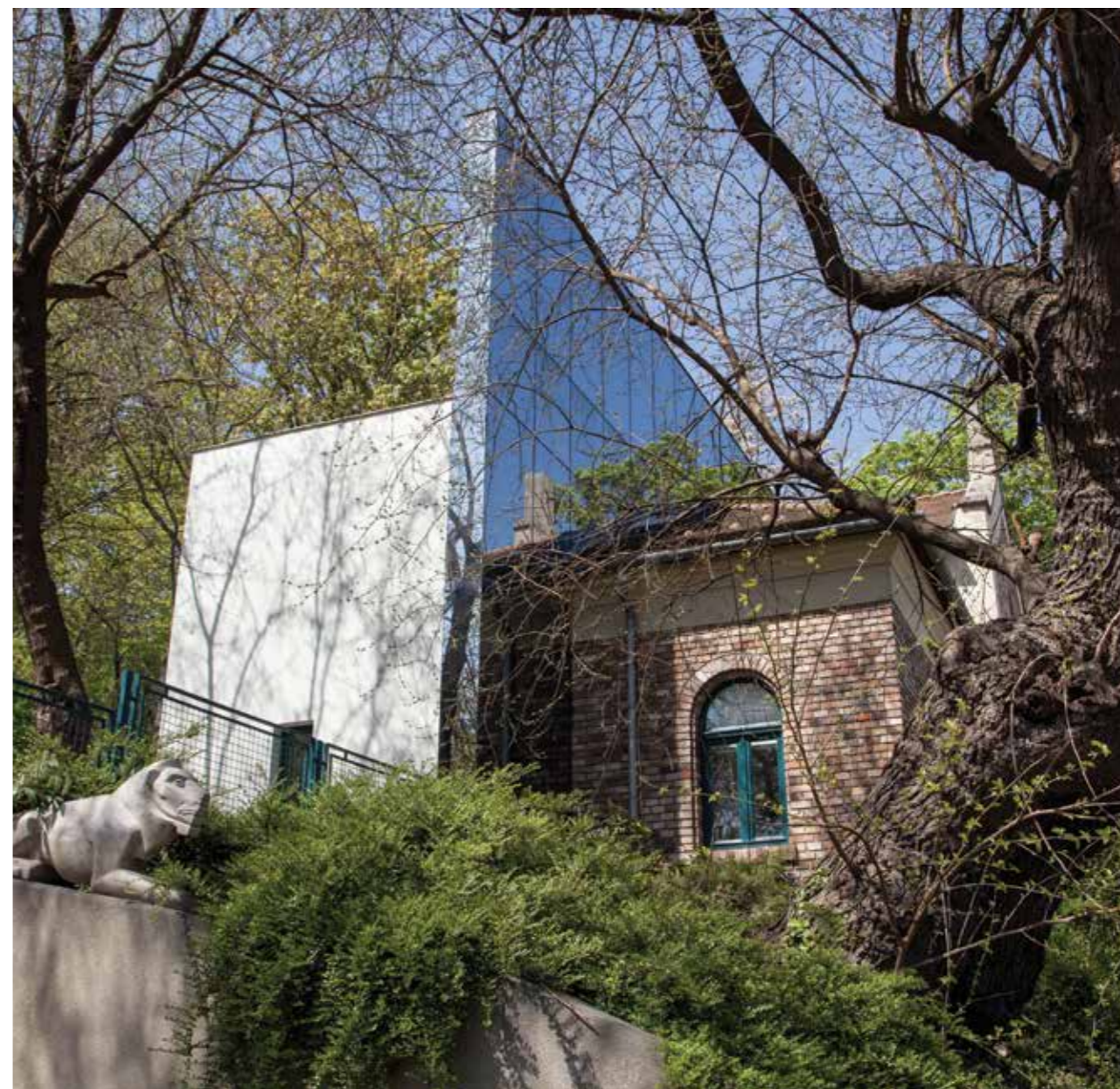
ZEKE GYULA: TÜKÖR ÁLTAL

A külső Bécsi út elején, a Laborc utca torkolatában álló valahai ortodox zsidó halottasház átépítésének tervei a Kőnig Tamás–Wagner Péter építészpáros asztalán ugyan már 1995-től formálódtak, s a régi-új épületet 1998-ban át is adták egy magáncég használatára, én csak a harmadik évezred elején pillanthattam meg a saját szememmel. Életem ugyanis úgy alakult, hogy három és félévnyi németalföldi tartózkodás után 2002 végén érkeztem vissza Budapestre, s lettem tizenöt év múltán újra óbudai lakos. A városból kifelé tartva a kocsinkkal gurultam el előtte, s ahogy a látvány magához vonta a tekintetem, kissé még a záróvonalat is megtapostam – nem csupán azt utálok a vezetésben, hogy nem ihatom, de ezt még inkább, hogy nem nézelődhetem kedvemre, pedig annyi mindent nem láttam még élemedett koromra ezen a nem túl nagy bolygón, ahová a sorsom vetett. – Mit csinálsz? – kiabált rám a feleségem az anyja üléséből apokaliptikus altján, melyet az efféle helyzetekre tartogat, miközben én épp arra lettem volna kíváncsi, hogy mások mit csináltak, amíg én a szélfúttá, esőáztatta mélyföldön jártam. Van ez bennem: az építészeti különösségek épp oly erővel vonzzák magukhoz a szemem, mint az érett nők, akik gondot fordítanak fogaik ápolására.

Olcson adom a figyelmemet, nem csupán a „régii” házakat nézem odaadón a koruknál fogva, de minden építményt, amely tehetséget mutat, korra, funkcióra és anyagra való tekintet nélkül, vagy amelyik legalább nagyjában őrzi az évezredek óta kimunkálódott emberi léptékeket. Nem vagyunk beljebb e meghatározással,

tisztában vagyok vele, nem véletlen, hogy az épületek szépségén vagy csúnyaságán az ítéletek mögött álló ízlések, értékek és világképek irtózatossága miatt általában nem is nagyon vitatkozunk. Ott van azután a belső bizonytalanság, hisz magunk is csupán körüljárni tudjuk a dolgot, ami ugyan érdekesebb, mint az ítéletalkotás, ám ez a hajlamunk már önmagában elválaszt minket az emberiség többségétől, akik a kerek-percet kedvelik. Nem marad hát egyebünk, mint az öröm: vannak körülöttünk emberek, akik hozzánk hasonlóan látnak, és így a mondandóink kölcsönösen fontosak lehetnek egymásnak.

Az itt látható épület – amely miatt 2002 karácsonyán a sávválasztó vonalra hajtottam – sem a régisége vagy az anyaga miatt keltette fel a figyelmemet. (Nyers vöröstéglás épület ez is, épp, mint a Vörösvári úton a Czabán Samu Általános Iskola, amely ugyan pontosan tíz évvel épült Krúdy születése előtt, mégsem tetszik, mert laktnyára hajaz, és iskolának ma végképp alkalmatlan, szegény gyerekek és a tanárok naphosszat rázkódnak a hat sávós autóforgalom és a villamosok nem szűnő útjei alatt, melyet zárt ablakok mögött is hangos dübörgés és bűz egészít ki.) Komoróczy Géza és szerzőtársai kötetéből tudtam ugyan, hogy ortodox halottasház volt (A zsidó Budapest, Budapest, 1995, Első kötet, 87-88. p.), amely már a fölél telepített több vallású temető 1905-ös bezárását követően használaton kívül került, és az omladozó romkor évtizedei alatt arra jártomban rendre fölpillantottam a timpanon-oromzat csúcsán álló törvénytáblára.

FOTÓ: OLAH GERGELY MÁTÉ

A harmadik évezred eleje óta azonban nem emiatt nézek rá mindig, hanem az új funkciónak helyet teremtő páratlanul szokatlan építészeti megoldás miatt. A középvilágban szimmetrikus épületet hossz tengelyében félbeszelő fal ugyanis nem pusztán elfedi a mögötte álló – s az eredeti ház belsőjével egybenyíló – beton irodateret, de egyben óriás tükört is tart mögé. Szemből nézve így a szertartási épület megmaradt fele önnön valahai test-

felével egészül ki, és e tükörben a törvénytábla még üres, íratlan hátoldala is láthatóvá válik. Magam életemben nem láttam felújított épületet, amely ilyen erővel lett volna képes beszélni múlt és jelen, pusztulás és élet, vallási hagyomány és szekularizáció, valamint isteni intelem és bűnbe esettség viszonyáról.

A kertből ősfajlik a Bécsi út fölé, a kerítés peremén Juda oroszlánja vigyáz. ■■■